

Ingenieurs

**15
mei
2009**

**G
R
O
N
I
N
G
E
N**

Onder

rijksuniversiteit
 groningen
 Biografie Instituut

TU/e

Technische Universiteit
 Eindhoven
 University of Technology

Onder Ingenieurs

15 mei, Groningen

Techniek is alom zichtbaar en heeft de maatschappij veranderd. Techniek levert een onmiskenbare bijdrage aan de welvaart en het welzijn van onze samenleving. De persoon achter de techniek blijft echter vaak onbekend.

In tegenstelling tot kunstenaars, schrijvers en politici lezen we zelden over persoonlijke drijfveren, denkbeelden en levensverhalen van ingenieurs. Hierbij speelt de al in 1959 door C.P. Snow geconstateerde scheidslijn tussen de *Two Cultures* (alfa en bèta) ongetwijfeld een rol. Anders dan in landen als Rusland of de Verenigde Staten zijn er in Nederland weinig voorbeelden te noemen van technici als held of coryfee. Welke namen van inspirerende technici zouden in Nederland in aanmerking komen voor een dergelijke aanduiding? Wat is anno 2009 de plaats van de ingenieur in de publieke ruimte? Kan biografisch onderzoek helpen om het werk van ingenieurs voor een groter publiek begrijpelijker te maken? Een selecte groep van sprekers zal ingaan op deze en soortgelijke vragen tijdens dit congres, georganiseerd door het Biografie Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen in samenwerking met de Technische Universiteit Eindhoven.

rijksuniversiteit
 groningen
 Biografie Instituut

TU/e Technische Universiteit
 Eindhoven
 University of Technology

Programma

Vrijdag 15 mei 2009

Dagvoorzitter: Hans Renders

10.30 Koffie en registratie

11.00 Inleiding door Hans Renders

11.15 **Joep Huiskamp en Hans Schippers**

Ingenieurs in Companytown Eindhoven

11.55 **Herman Broers**

Dr. Kolff. Kunstenaar in hart en nieren.

12.35 **Lunch**

14.00 **Sonja de Leeuw**

Erik de Vries

14.40 **Willem van der Ham**

Wil de echte Hansje Brinker nu opstaan!?

Waterstaatsingenieurs en de collectieve prestatie.

15.20 **Theepauze**

15.50 **Dick van Lente**

*Techniekoptimisme en cultuurpessimisme van de late jaren
veertig tot de vroege jaren zestig.*

16.30 Discussie

17.00 Borrel

Ingenieurs in *Companytown* Eindhoven

Joep Huiskamp en Hans Schippers

De vestiging in Eindhoven van de Philips gloeilampenfabriek in 1891, de opening van het Philips Natuurkundig Laboratorium in 1914 en de expansie tot een wereldomspannend concern in de 20ste eeuw zorgden voor een forse aanwas van het contingent op de industrie gerichte ingenieurs in Eindhoven. Met de vestiging in 1956 van een tweede Nederlandse Technische Hogeschool groeide de groep technische academici. Veel technologische en industriële innovaties uit *Companytown* Eindhoven zijn toe te schrijven aan de onderzoeks- en ontwerpspanningen van deze beroepsgroep.

De impact van innovaties op de samenleving is vaak groot. Hoewel ze in eigen professionele kring erkenning en soms bekendheid genoten, stond *de mens achter de vinding* zelden of nooit in de schijnwerpers. Weinig bellen gaan rinkelen bij het horen van de namen van Th.P. Tromp, G. Holst, E.W. Dijkstra of A. Horowitz. Laat staan dat er uitgebreide levensbeschrijvingen aan hen gewijd zijn. Is dat terecht? Is het mogelijk om verbanden tussen persoonlijk leven en professionele opvattingen te leggen? Bestaat er zoiets als een typologie? Schippers en Huiskamp gaan in hun presentatie in op deze en soortgelijke vragen.

Dokter Kolff, kunstenaar in hart en nieren

Herman Broers

Hoe red je mensenlevens met een waterbak van een pannenfabriek, een waterpomp van een T-Ford, kunstmatig worstenvel en aluminium uit een neergeschoten Duits jachtvliegtuig? Medisch uitvinder prof. dr. Willem Johan Kolff (1911-2009) deed het. Met bovenstaande materialen bouwde hij in 1942 in Kampen de kunstmatige nier, het eerste succesvolle kunstorgaan ter wereld.

De kunstnier van Kolff betekende de introductie van techniek in de geneeskunde, een van de meest kenmerkende ontwikkelingen in de mondiale medische wetenschap in de twintigste eeuw. Kolff toonde met de kunstnier (1942) en later met het kunsthart (1957) aan dat het daadwerkelijk mogelijk is de functie van een orgaan te vervangen door een machine. Kolff bouwde de prototypes van zijn uitvindingen allemaal zelf, van hem is dan ook de uitspraak: ‘Doe mij liever een excellente ingenieur dan een middelmatige arts.’

Erik de Vries

Sonja de Leeuw

Erik de Vries wordt beschouwd als de grondlegger van de Nederlandse televisie. In 1930 werd hij als achttienjarige aangenomen bij Philips op het Natuurkundig Laboratorium in Eindhoven, de zenderafdeling (eerst radio, vanaf 1935 televisie). Dat was een belangrijk moment, het werkelijke begin van zijn leven voor de televisie. De Vries maakte zijn eerste televisiebeeld in 1935 op het Natuurkundig Laboratorium. Daarna liet hij in vrijwel elk facet van de Nederlandse televisie zijn sporen achter. Als technicus, cameraman, regisseur, maar vooral als promotor van de mogelijkheden van het medium televisie, ook buiten Nederland. Deze bijdrage belicht zijn rol in de ontwikkeling van televisie als innovatief medium: haar technologische potentie zoals De Vries die zag en de transformatie van die potentie naar televisie als cultureel medium.

Wil de echte Hansje Brinker nu opstaan!?

Waterstaatsingenieurs en de collectieve prestatie

Willem van der Ham

Hoewel zelfs veel historici dat niet schijnen te beseffen, is de Nederlandse geschiedenis niet te doorgronden zonder kennis van de waterstaat. We kennen onze politieke en koninklijke hoofdfiguren, onze grote schrijvers en kunstenaars en onze zee- en sporthelden, maar de verzetsstrijders tegen ‘aartsvijand’ water zijn merkwaardig genoeg vrijwel onbekend. Zelfs in de recente watercanon geldt de mythische Hans Brinker als redder van ons vaderland.

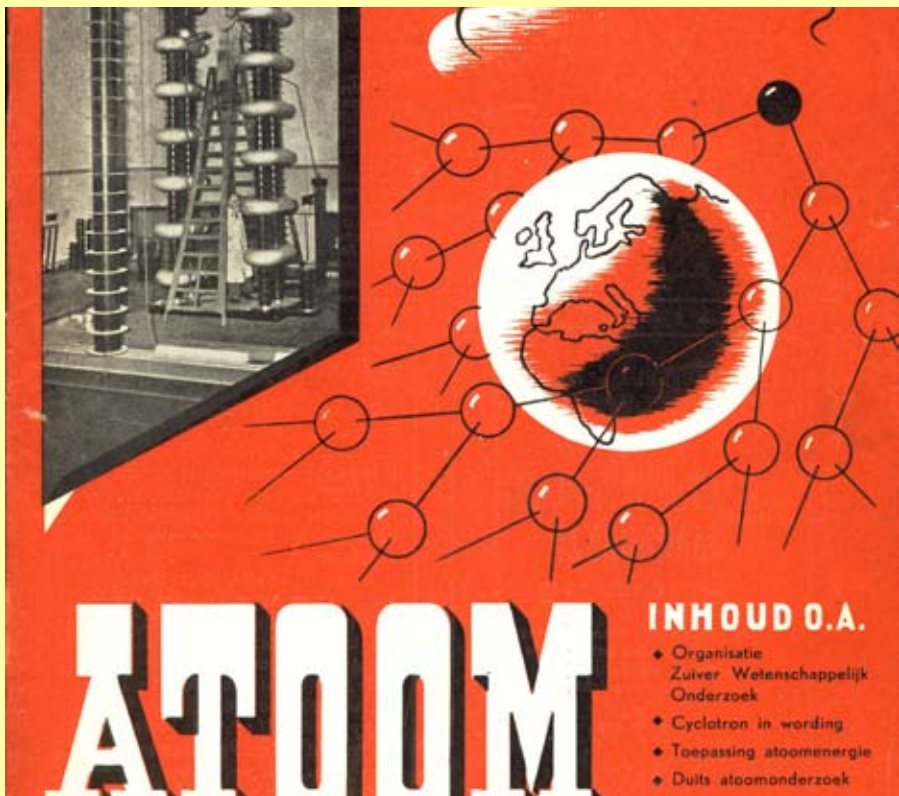
God schiep de wereld, maar de Nederlanders maakten Nederland. Het is een bekende uitspraak die een kern van waarheid bevat. Wie waren onze scheppers? Waren er ‘grote’ ingenieurs of is de verdediging en vorming van Nederland vooral een prestatie van ‘het collectief’? En als het om een collectieve prestatie ging, waren er dan toch personen die de toon aangaven? Kwamen die uit de ingenieurswereld of juist van buitenaf? Willem van der Ham laat de echte Hansjes Brinker opstaan. Wat was de invloed van topingenieurs en welke bijdragen leverden zij aan de (waterstaatkundige) vormgeving van Nederland. Hoe bevlogen en betrokken waren zij met maatschappelijke kwesties en wat waren hun inspiratiebronnen?

Techniekoptimisme en cultuurpessimisme van de late jaren veertig tot de vroege jaren zestig.

Dick van Lente

Wat zijn de bijdragen van natuurwetenschappers en technici aan discussies over invloed van kernenergie, automatisering en de menswetenschappen op de samenleving? Onder het technocratisch optimisme, dat het meest in het oog springt in de periode 1948 tot 1962, werden cultuur- en techniekkritische discussies voortgezet die begonnen waren aan het begin van de twintigste eeuw. In de jaren zestig vormden deze ideeën de inspiratiebron voor protestbewegingen, die zich onder meer keerden tegen grote technische systemen. Spraakmakende bèta-intellectuelen speelden een belangrijke rol in deze techniekkritiek.

Herman Broers is auteur en biograaf. Hij publiceerde twee boeken over Kolff, *Dokter Kolff, kunstenaar in hart en nieren* (2003) en *Inventor for Life, the Story of W.J. Kolff, Father of Artificial Organs* (2007). Broers is sinds 2008 als promovendus verbonden aan het Biografie Instituut in Groningen, waar hij werkt aan een dissertatie over leven en werk van Kolff. Broers is directeur van de Willem Kolff Stichting in Kampen.

Naast zijn Kolff-gerelateerde publicaties schrijft Broers boeken over diverse historische onderwerpen. In 2007 publiceerde hij *Onrust in de wijngaard, de wording van Windesheim*, een reconstructie van het ontstaan van christelijk hoger beroepsonderwijs in Nederland. Komend najaar verschijnt *Blauw Haar, de Akademies in Kampen*, een tijdsdocument op basis van getuigenissen over het even stormachtige als kortstondige bestaan van Kampen als studentenstad (1975–2005).

Willem van der Ham is geschiedschrijver en landbeschrijver. Hij is werkzaam als zelfstandig publicist en onderzoeker. Hij schreef de biografie van Johan van Veen, grondlegger van de Deltawerken *Meester van de zee* (2003) en de biografie *Verover mij dat land, Cornelis Lely en de Zuiderzeewerken* (2007). Verder schreef hij diverse boeken over de geschiedenis van de waterstaat waaronder *Twee eeuwen Rijkswaterstaat* (1998), *Heersen en beheersen, Rijkswaterstaat in de 20e eeuw* (proefschrift 1999) en daarnaast diverse andere boeken waaronder *Een bron van aanhoudende zorg, 75 jaar ministerie van Onderwijs (Kunsten) en Wetenschappen* (1992). Binnenkort verschijnt zijn nieuwe boek *Hollandse polders*.

Joep Huiskamp studeerde Nederlandse taal- en letterkunde aan de KU Nijmegen. Na zijn afstuderen in 1982 werkte hij onder meer als freelance journalist (filmgeschiedenis, wetenschapsjournalistiek) en voorlichter. Momenteel is hij als stafmedewerker verbonden aan de bestuursstaf van de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e). Hij publiceerde in 2006 *De kleine TU/e Encyclopedie 1956-2006*, een *petite histoire* van deze universiteit in 254 lemmata, waaronder een aantal biografische schetsen. Eerder verscheen een bundel korte biografische portretten van hoogleraren onder de titel *De Vonk* (1999). Hij is bestuurslid van stichting SETE (Eindhovense Techniekgeschiedenis Evenementen) en van stichting De Negende van Eindhoven.

Sonja de Leeuw is hoogleraar bij de opleiding Theater- Film- en Televisiewetenschap aan de Universiteit Utrecht. In haar onderzoek en onderwijs richt zij zich met name op de Nederlandse televisiecultuur in internationale context en op media en culturele diversiteit. Zij schreef het boek *De man achter het scherm. De televisie van Erik de Vries* (2008). Zij coördineert een door de Europese Commissie gesubsidieerd onderzoeksproject, Video Active, Creating Access to Europe's Television Heritage en het European Television History Network. Zij is vice-chair van de sectie Diaspora, Migration and the Media van ECREA en tevens voorzitter van het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties.

Dick van Lente is universitair docent aan de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij doceert over de cultuurgeschiedenis van westerse samenlevingen sinds 1750 en doet onderzoek naar de geschiedenis van de beeldvorming van techniek en naar uitgeverij en lezerspubliek. Hij was redactielid van de serie *Geschiedenis van de techniek in Nederland* (1992-1995, redactie Harry Lintsen e.a.) en schreef met Johan Schot twee bijdragen voor het laatste deel van *Techniek in Nederland in de twintigste eeuw* (2003). Met Bert Altena schreef hij het handboek *Vrijheid en rede* (2^e druk 2006), dat binnenkort verschijnt onder de titel *Geschiede der westlichen Gesellschafden 1750-1989*.

Hans Renders is hoogleraar Geschiedenis en Theorie van de Biografie en directeur van het Biografie Instituut aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij promoveerde op een biografisch onderzoek: *Zo meen ik dat ook jij bent. Biografie van Jan Hanlo* (1998), zes jaar later verscheen *Wie weet slaag ik in de dood. Biografie van Jan Campert*. In 2004 publiceerde hij *Gevaarlijk drukwerk. Een vrije uitgeverij in oorlogstijd*. Ook was hij mederedacteur van *Inkpatronen. De Tweede Wereldoorlog en het boekbedrijf in Nederland en Vlaanderen* (2006). Vanaf 2004 is hij (mede) redacteur van een boekenreeks waarin de theorie van de biografie centraal staat; zo verschenen *Het leven van een doodsbbericht*, *Privé in de politieke biografie*, *Biografie & Psychologie*, *De Ondernemersbiografie* en *Tropenlevens*.

Hans Schippers studeerde sociale wetenschappen aan de Universiteit van Tilburg. Promoveerde in 1986 aan de Erasmus Universiteit Rotterdam op een proefschrift over de rechts-radicalen organisaties Zwart en Nationaal Front (1934-1946). Is sinds 1981 met een onderbreking van enkele jaren als techniek-historicus werkzaam bij de Technische Universiteit Eindhoven. Schreef onder meer *Van tusschenlieden tot ingenieurs*, de geschiedenis van het HTS-onderwijs in Nederland. Was mederedacteur van *Gedreven door nieuwsgierigheid*, het gedenkboek bij het vijftigjarig bestaan van de TU/e in 2006. Werkte verder mee aan verschillende standaardwerken op het terrein van de techniekgeschiedenis zoals de meerdelige reeksen *Techniek in Nederland in de negentiende eeuw* en *Techniek in Nederland in de twintigste eeuw*. Publiceert daarnaast regelmatig over politieke ontwikkelingen in het Midden-Oosten in onder meer *De Gids*, *Internationale Spectator* en *Atlantisch Perspectief*.

Opgeven

Mail naar i.l.hengeveld@rug.nl en vermeld uw naam en adres (i.v.m. verzenden congresbundel).

Deelnamekosten € 50,- (studenten € 35,-) incl. koffie, thee, luxe lunch en congresbundel.

Over te maken op 97.85.93.197, Biografie Instituut Groningen.

Locatie

De Apedans
Verlengde Oosterstraat 1
(Rademarkt)
9711 EN Groningen

5 minuten lopen van station
Parkeergarage Rademarkt

Biografie Instituut
Oude Kijk in 't Jatstraat 26
9712 EK Groningen
www.biografieinstituut.nl
Tel: 050 363 9069/5816

Technische Universiteit
Eindhoven
J.G.M.H.Huiskamp@tue.nl
Tel: 040-247 2648

Mede mogelijk gemaakt door:
**ICOG/OGWG, TU/e, GUF,
Blaauw & partners**